

10. augustil
1925.

III. aastakäik.

Ilmub kaks korda kuus.

Üksik number 25 mk.

Tellimise hind: Aastas . . . Mk. 500.—
Pooles aastas . . . „ 250.—
1923 ja 1924 aastak. „ 350.—

Kuulutuste hinnad: 1 lehekülj . . . Mk. 3000.—
1/2 „ . . . „ 1500.—
1/4 „ . . . „ 800.—
1/8 „ . . . „ 400.—

Toimetus ja talitus: Tallinn, Suure Roosikrantsi uul nr. 12. Avatud k. 9—3 p. l. Telefon nr. 4—72
Jooksev arve: Eesti Panga Tallinna osakond nr. 609.

SISU: 1) Omavalitsuse rahanduse kindlustamise võimalus. 2) Mõned märkused omavalitsuseaduse põhilause kohta, O. Suursööt. 3) Uue linnaseaduse põhijooned. 4) Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest. 5) Maakondade 1923 a. eelarveliste tulude ja kulude aruannete kokkuvõtte tabelid. 6) Välismaade omavalitsused. 7) Kuulutused.

Omavalitsuste rahanduse kindlustamise võimalus.

Meie omavalitsuste hädad on peaasjalikult raha puudusest olenenud. Lõppu sellel põhjaliku pöördeta maksustamise alal oodata ei ole, küll aga häda kasvamist sundusliste kulude kasvamise tagajärjel. 1926 aastal tõuseb maakonnavalitsuste puudujääk jälle märksa.

Maakonnavalitsuste andmete järele tõusevad kulud 1926 a., võrreldes 1925 aastaga, hariduse ja hoolekande alal:

	Haridus alal:		
	1925 a.	1926 a.	1926 a. kulud suuremad.
Harju maakond	15.611.000	20.879.000	5.268.000
Järva „	14.303.000	15.689.000	1.703.900
Lääne „	11.292.000	12.312.000	1.020.000
Petseri „	9.811.000	13.119.000	3.308.060
Pärnu „	18.028.000	25.615.000	7.587.000
Saaremaa „	12.362.000	13.911.000	1.857.000
Tartu „	32.299.000	35.196.000	2.897.000

Valga maakond	6.490.000	8.139.000	1.665.000
Viljandi „	14.409.000	15.950.000	1.541.000
Viru „	27.332.000	30.061.000	2.729.000
Võru „	13.412.000	14.602.000	1.190.000
Kokku	175.349.000	205.473.000	30.124.000

	Hoolekande alal:		
	1925 a.	1926 a.	1926 a. kulud suuremad.
Harju maakond	3.554.000	4.529.000	975.000
Järva „	2.845.000	6.292.000	3.447.000
Lääne „	3.588.000	6.125.000	2.537.000
Petseri „	135.000	3.300.000	3.165.000
Pärnu „	1.785.000	6.060.000	4.275.000
Saaremaa „	697.000	1.675.000	977.000
Valga „	1.044.000	2.000.000	956.000
Viljandi „	1.653.000	3.215.000	1.561.000
Kokku	15.301.000	33.196.000	17.893.000

Tartu, Viru ja Võru maakonnavalitsustest puuduvad andmed hoolekande kulude suurenemise kohta põhjusel, et raske ettenäha on, kui suurel määral uus hoolekandesea-

dus uusi kulusi toob. Ka toodud andmetes puuduvad mitmel maakonnal summad, mida hoolekandeseadus tuleval aastal maakonnavalitsustelt nõuab.

Toodud andmete järele tõusevad maakonnavalitsuste kulud 1926 a. $30.124.000 + 17.893.000 = 48.017.000$ marga võrra. Tegelikult tuleb kulu tõus nim. kolme maakonna arvel ja uute kulude tõttu hoolekande alal muidugi märksa suurem. Pannakse maanteede seadus ka maksma, siis kasvab m. v. kulu summa veel paljude miljonite võrra.

Kuidas neid suurenevaid kulusi katta, kuidas omavalitsuste rahandust tulevikus kindlustada, selle kohta seadis Eesti Maakondade Liit kindlad põhimõtted üles, mis avaldatud järgnevas Rahaministeeriumile saadetud märgukirjas:

Rahaministeeriumile.

Ärakiri Härrale Riigivanemale.
Härrale Siseministrile.

Raskemaks küsimuseks omavalitsuste elus on senini olnud omavalitsuste rahaline seisukord. Maakonnavalitsuste 1925 aasta puudujääkide küsimus on praegu veel päevakõrral. Esimene Eesti omavalitsustegelaste kongress 24.—26. okt. 1924 a., millest osa võtsid linnade, maakondade, valdade ja alevite esitajad, konstateeris ühel häälel vastu võetud resolutsioonis, kui ta oli läbikaalunud omavalitsuste praegust rahalist seisukorda ühenduses omavalitsuste ülesannete ja kohustustega:

1) Keskvalitsus ja Riigikogu ei ole maksuseadusi omavalitsusasutuste hädaliste nõuete kohaselt korraldanud;

2) Maksvate seadustega lubatud sissetulekud ei võimalda nende kulude katmist, mis omavalitsuste peale seadustega pandud, arvesse võtmata veel uusi kohustusi, nagu algkooli võrgu teostamine, teede korraldus, maksud pensioni kassa heaks j. n. e., mis kuuluvad ja omavalitsuse mõtte järele peavadki kuuluma omavalitsuste kohuste hulka;

3) Omavalitsuste eelarved sisaldavad peaaegu ainult seadustega ja määrustega peale pandud kohuslikka ja sunduslikka väljaminekuid, sellegi peale vaatamata on neid võidud tasakaalu viia ainult valitsuselt saadud toetussummade, laenude ja mitmesuguste täiendavate lisamaksudega.

Et sarnane toetussummade, abirahade ja ajutiste lisamaksude süsteem ja selle tagajärjel kujunenud olukord ei ole normaalne ja halvab omavalitsuste tegevust ja algatust, hävitab omavalitsuste vastutustunnet, ei võimalda iseseisva omavalitsuse majanduspoliitika ajamist, sunnib kõiki lootusi

ainult keskvalitsuse toetus- ja abirahade ning ajutiste lisamaksude peale panema ja silmaspidades, et sarnane olukord juba terve rida aastaid kestab ja keskvalitsus ei ole suutnud siin veel seni põhjapanevaid parandusi luua, juhtis kongress muuseas seadusandllise kogu ja keskvalitsuse tähelepanu selle peale, et omavalitsusasutuste edasikestmiseks ja nende edukaks tööks tarvilik on: 1) väljatöötada ja maksma panna kiires korras uus omavalitsuse maksu seadus, kus kindlustatud oleks omavalitsuste väljaminekute kohased sissetulekud; 2) Seniks, kui avar maksuseadus antud, tuleb riigil oma kulude kokkutõmbamise teel nii suur osa oma sissetulekute omavalitsustele anda, kui viimaste puudujäägid aastate jooksul väljakujunenud on; 3) liikumata varanduste maksutuks tervelt omavalitsustele jätta; 4) Omavalitsustele tuleb iseseisva vastutava maksupoliitika võimaldamiseks ja uute kavatsuste teostamiseks maksude ülemmäärad üldiselt täiesti vabaks jätta, mis meie riigi põhiseadusega ja demokraatlise põhimõtetega täiesti kokkukõlas on ja tegelikult meie omavalitsusasutused senise keskvalitsuse ja tema ametnikkude hoolekande alt vabastaks.

Kongress konstateeris ühtlasi selle juures, et üksikute keskvalitsuste tegelaste ja ametnikkude kartused ja arvamisid, nagu tooks maksumäärade vabaks jätmine suuri ootamatusi ja üllatusi üksikute maksjate liikide maksustamisel omavalitsuste poolt, millegiga õigustatud ega põhjendatud ei ole ja need kartused asjaolude võõriti mõistmise ehk tundmatuse peale põhjenevad.

Sellest ajast, kui kongress selle resolutsiooni vastu võttis, on seisukord muutunud ainult selle poolest, et omavalitsustele uued kulud juurde on tulnud uue hoolekande seaduse vastuvõtmisega Riigikogu poolt ja, nagu ikka, ilma vastavate tulude näitamata.

Maakonnavalitsuste kõige hädalisemate sundusliste kulude katmiseks, õpetajate palga ja nende pensioni maksu maksmiseks tuli 1925 a. paluda riigilt ligi 143 miljoni toetust.

Et toetussummade nõutamise ja andmise süsteem ja selle tagajärjel kujunenud olukord normaalne ei ole, sellest on aru saadud nii hästi omavalitsustes kui ka keskvalitsuses, kuigi tegelikult omavalitsustes kergem on toetussumme vastuvõtta kui makse sissenõuda. Omavalitsuste elu tervendamise seisukohalt väljamineks on omavalitsustegelased aastate eest juba nõud-

nud totatsiooni asemel maksu võtmise võimalusi. Juba 20.—22. nov. 1921 a. ärapeetud Maakondade Liidu esimesel nõukogu koosolekul rõhutati liikumata varanduste maksu omavalitsustele tervelt üleandmise vajadust. Kui seisukord aastaastalt uute kulude mõjul raskemaks läks, seadis Maakondade Liidu nõukogu 30. ja 31. okt. 1923 a. uue nõudmise üles; And ka tulumaks tervelt omavalitsustele üle.

Seistes küsimuse lahendamise ees, kuidas omavalitsused, eriti maakonnaavalitsused, 1926 a. oma ülesandeid täita suudavad, kus kulud tõusevad, eriti haridus alal koolivõrgu laiendamise ja õpetajate palga astmete tõstmise tõttu ning hoolekande alal hoolekande seaduse maksma hakkamisega, kuna küsimust lahendavat uut omavalitsuste maksuseaduse eelnõu veel olemas ei ole, Rahaministeeriumi poolt kokkuseatud omavalitsuste maksude seaduse põhimõtted aga kuigi suuri uusi tulusi ei tööta anda ja nende põhjal kokkuseatav maksuseadus küsimust kaugeltki ei lahendaks, leidis Maakondade Liidu juhatus ja revisjoni komisjoni ühine koosolek 1. juulil s. a., et küsimuse lahendaks Maakondade Liidu nõukogu poolt juba aastate eest näidatud abinõud, liikumata varanduste maksu ja tulumaksu tervelt üleandmine omavalitsustele senise totatsiooni asemel.

Riiklisest seisukohast vaadatuna ei peaks vahet olema sellel, kas antakse teatud summa totatsioonina või sama summa teatud maksuna. Kui aga maksu õiguse üleandmisega üle antakse ka maksumääramise ja sissenõudmise aparaat, siis väheneb riigi kulu likvideeritava maksuaparaadi ülespidamise kulude võrra. Riigi maksu aparaadi asemel maksude määramise omavalitsuste kätte andmisel võidab aga ka asi sisuliselt, sest kohapealne asutus, asja tundes, võib näit. maksust vabastamise küsimust otstarbekohasemalt otsustada, kui kaugel asutus. Ja ühes liikumata varanduste maksu ning tulumaksu üleandmisega tuleks, enesest mõistetavalt, ka nende maksude aparaat omavalitsustele üle anda, mis riigi kulusi, aluseks võttes riigi 1925 a. eelarvet, ligi 30 milj. marka vähendaks. Tegelikult väheneks aga üldkulu märksa, sest omavalitsuse maksuaparaat ei lähe senisest palju kallimaks, kui liikumata varanduste ja tulumaksu määramine omavalitsuste kätte tuleb.

Eelpool nimetatud maksude üleandmisega annaks riik ära maaomavalitsustele riigi

1925 a. eelarve järele: liikumata varanduste maksu ühes viivitus protsentidega ligi 41 miljoni marka, ja tulumaksust, 232 miljoni margalisest üldsummast maksva jaotuse järele (tulumaksu seadus § 91) 40% maakondadele + 20% valdadele ja alevitele — 1/24 osa viimasest alevitele = 2 miljoni mrk., s. o. 137 milj. marka, kokku liikumata varanduse maksuga 178 miljoni marka. Kui täh. osa tervelt maakonnaavalitsustele läheks, saaks ta senisest nõutud ja lubatud totatsioonist, 143 miljoni margast rohkem 35 miljoni marka, rahaministeerium annaks aga senisest toetusest rohkem maakonnaavalitsustele ainult 178 milj. m. — maksuaparaadi kulu 30 miljoni m. — senine toetus 143 milj. m. = 5 miljoni marka.

Sellel 30 milj. margalisel kokkuhoidmisel peaks käesoleval juhtumisel kaaluv tähendus olema.

Maakonnaavalitsuste 1926 a. kulud tõusevad hariduse ja hoolekande alal maakonnaavalitsuste andmete järele Mrk. 30.124.000 + 17.893.000 = Mrk. 48.017.000¹⁾ võrra, seega rohkem, kui tulu- ja liikumata varanduste maksu senine riigi osa maakonnaavalitsustele annab. Selle juures tuleb tähendada, et hoolekande kulusi kuigi täpselt uute ülesannete alal võtta ei saa andmete puudusel ja sellepärast uued kulud sellel alal arvatavates 1926 a. kuludes suurelt osalt veel puuduvad. Aastaastalt tõusevad aga järjekindlalt nii hästi hariduse kui hoolekandekulud, rääkimata oodatavatest kuludest teede alal, sellepärast tuleks ühes tulu- ja liikumata varandustemaksu üleandmisega võimalus anda omavalitsuste esituskogudele tarbe korral praegusi, seaduses kindlaks määratud, maksu norme tõsta.

Kõigi eelpool ülesloetud kaalutlustel ja põhjendustel palub Eesti Maakondade Liidu juhatus Rahaministeeriumi maaomavalitsuste sissetulekute kindlamale alusele viimiseks ja totatsiooni asemel maksudest sissetulekute saamiseks, esiteks, esineda aegsasti seaduse eelnõudega, mis ettenäevad, et

- 1) 1926 a. alates antakse liikumata varanduste maks tervelt omavalitsustele;
- 2) 1926 a. alates antakse tulumaks tervelt omavalitsustele;
- 3) maakonna- ja linnaomavalitsuste esituskogudele antakse tarbe korral õigus nimetatud maksude ülemmääre tõsta;

¹⁾ Märkus; Selles summas puudub kolme maakonna hoolekande kulude kasvamine.

4) liikumata varanduste- ja tulumaksu üleandmisega tehakse omavalitsustele kohuseks pidada kadastri raamatuid ja tulumaksu määravaid asutusi oma juures, ning teiseks, võtta esitatud põhimõtted arvesse riigi eelarve kokkuseadmisel 1926 aastaks.

Kui Rahaministeerium esitatud põhimõtteid seisukorra lahendamiseks põhimõtteliselt pooldab, mida Liidu juhatus mõlema poole huvide seisukohalt loota tohib, on Liidu juhatus nõus tarbekorral liikumata varanduste maksu ja tulumaksu seaduste vastavate paragrahvide muutmise eelnõu kokkuseadma.

Lisa: Maakonnaavalitsuste 1925 ja 1926

a. haridusliste ja hoolekande kulude võrdlevad tabelid.

Eesti Maakondade Liidu esimees:

H. Lauri.

Sekretäär: H. Avikson.

Märgukirjale juurde lisatud võrdlevaid tabelisi ja seletustabelisi nende juurde ei ole võimalik siin kohal, vähemalt selles numbris, täielikult tuua.

Omavalitsuste poolt on selle märgukirjaga küsimust lahendav tee näidatud. Võimalus küsimust lahendada on. Kas seda võimalust kasutakse ja omavalitsuste rahanduse küsimuse lahendamisega ka üldkulusi vähendakse, see oleneb eestkätt nendest, kellele ta adresseeritud.

2. aug. 1925 a.

Mõned märkused omavalitsusseaduse põhilauseste kohta.

O. SUURSÖÖT.

Maakondade Liidu nõukogu võttis omal viimasel koosolekul (v. „Maaomav.“ Nr. 10) mõned õige laiaulatuslised otsused meie tulevase omavalitsusseaduse kohta vastu.

Väga soovitatav selle tulevase seaduse, mis meie omavalitsuse põhiseadus saab olema, kokkuseadmisel ja vastuvõtmisel on, et tähtsamad põhimõtted õige mitmekülgsest läbiharutatud ja läbikaalutud saaksivad.

Tähtis on, et just omavalitsuse tegelased, kellel igapäev nende küsimustega tegemist, oma arvamisi selle seaduse põhijoonte kohta avaldaksid.

Maak. Liidu nõukogu poolt vastuvõetud otsustes on minu arvates mõnesugused vastolud, missugused enne seaduse eelnõu kokkuseadmist peaksivad selgitatud saama.

Nende otsuste p. 9. on näha, et meie omavalitsuse tegelased on põhimõtteliselt asunud laia omavalitsuse süsteemi alusele. Nii on omavalitsuste võimkonda soovitatud võtta: rahvaharidus, tervishoid, hoolekanne, teed, post, telefon, põllumajandus, rahva julgeolek, hea kord, niisama ka välispolitsei ja otsekoheste maksude ameti ülesanded. Sellega oleks meie riigi sisemise elu korraldamine tervelt omavalitsuste peale pandud ja nende kätte usaldatud. Iseenesest on see soovitatav ja ka majandusliselt kasulik, kui igasugused paralleelasutused ära kaovad ja kõik ülesanded, mida võimalik on omavalitsuste kaudu täita, ka omavalitsuste kätte antakse.

Nende ülesannete hulgas on aga õige

palju niisuguseid, millel kas äriine iseloom (teed, telefon), kus mitmesuguseid äri ja tööstusoperatsioone tuleb toimetada (materjalide sisseostud, hangede väljapakumised jne.), missugused sagedasti kiiret otsustamist ja tegutsemist nõuavad, kui see ettevõtte majandusliselt hästi ja odavasti peab töötama, ehk jälle niisuguse iseloomuga ülesanded, mis korralikult ja hästi töötada võivad teatud ühe isiku autoriteedi ja sissekasvatud distsipliini mõjul (politsei). Kõiki neid ülesandeid kavatsetakse teostada aga kolleegiumite kaudu (otsus p. 11).¹⁾

See on üks vastoludest, sest kolleegium on harilikult raske aparaat ja kiire iseloomuga ülesannete teostamiseks mitte küllalt paenduv, kolleegium ei lase harilikult ühe isiku autoriteeti mitte esile tulla ja nõrgestab üksiku isiku vastutustunnet ja süvendab, nii öelda, üheteise selja taha peitmist.

Peale selle on meie praegune vallaomavalitsuste seadus näitanud, et valla valitsus kollegiaalsel alusel ilma igasuguse tähendusega on. Harilikult ajab vallavanem ühes sekretäriaga asju ja teised vallaomavalitsuse liikmed on ainult nimepidi selle kolleegiumi liikmed, tegelikult peetakse vallaomavalitsuste koosolekuid väga vähe. Ei ole mõtet uue omavalitsusseadusega sarnast korda luua, mida tegelikus elus ei teostata, valla oma-

¹⁾ Selle punkti lõpu osa maakonna- ja vallavanema eriliste kohuste ja õiguste asjus peab võimalik alal võimaluse andma isiklikult, ilma kolleegiumita tegutseda. Toimetus.

valitsused peaksivad kindlasti büroo valitsemisviisi alusele saama seatud, kus vallavanem üksipäini valla heakäekäigu eest vastutav on, kus aga temal võimalik on ka oma autoriteeti maksma panna.²⁾

Edasi ütleb Liidu nõukogu poolt vastu võetud põhilause p. 14, et omavalitsuste täidesaatvad organid valitakse sama aja peale, kui omavalitsuste esituskogud. Siin peitub, minu arvates teine vastolu tegeliku eluga.

Meie omavalitsustegelaste seas liigub üks anektoot, mis seda vastolu väga hästi iseloomustab, nimelt olla keegi linnapea öelnud: „Mind valiti kolmeks aastaks ametisse ja sain ka kolm aastat palka, aga loovat tööd sain kõigest ühe aasta teha, sest esimene ameti aasta kulus ära õppimiseks, et asja kursi jõuda ja viimane oli juba lahkumise aasta, kus uue koha leidmise peale mõtlesin, kus olulisema tähtsusega tööd teha ei saanud, sest ei teadnud, kes seda jätkama saab, nii oli teine ameti aasta ainult produktiivne töö aasta“.

See ülidemokraatlike korra vastolu tegeliku eluga ja majandusliste põhimõteteiga on mitmegi valitud omavalitsustegelase silma puutunud ja, kui just mitternarnasel määral, siis vähemal ehk suuremal kujul, on mitmelgi ehk niusugune rahuldamatuse tunne tekkinud³⁾. Kui maomavalitsuste ülesandeid veel enam laiemale alusele seada soovitakse, juhtivad jõud valitsuse liikmed aga endiselt kolme aasta peale valitakse, siis jääb ju loova töö tegemise aeg veel lühemaks, sest mida laialisem ala, seda enam aega kulub, et seda tundma õppida ja asja kursi saada.

Seda arvesse võttes peaks vähemalt ükski isik olema, kes selle ülesandega kauemat aega seotud ja kellele ala tuntud oleks. Kõige loomulikum on, et see isik oleks vastava omavalitsuse täidesaatva organi juht.

Kui välisriikide omavalitsusi vaadelda, eraldi neid, kelle omavalitsus õige laialisel alusele on seotud, nii kui Saksamaa ja Hollandi, siis on seal omavalitsuse juht, kas määramata aja peale valitud ehk määratud ametnik ehk jälle tähtaja peale, aga see tähtaeg on siis juba 6—12 aastane ja

ümbervalimised tulevad harva ette, hari-likult valitakse seesama, juba valinud ametnik, ikka kolmat neljat korda uuesti, seni kui tema pensioni peale läheb.

Sarnase korra juures on loota omavalitsuselt edurikast tööd, kui aga valitsuse liikmeid iga kolme aasta järele vahetakse, siis ei saa süstemaatiliselt, pikema aja peale ettekavatsetud ja hästi läbimõeldud tööst juttugi olla ja meie omavalitsuste juhtivad jõud muutuvad lihtsateks jooksva töö tegijateks, kes päevast päeva edasi ajavad ilma kavadata, ilma kindlama töö plaanita. Seda ülesannet suudaksivad aga asjaajajad isegi väga hästi täita.

Sarnasest kahepaiksest olukorrast, kus omavalitsuse juhtiv jõud seaduse järele peab juhtiv loova töötajaga olema, tegelikult aga jooksvat tööd kuidagi edasi nihutab ehk kogumiste mingisuguse poliitilise nuku osa etendab, peame välja püüdma ja välja jõudma, et meie omavalitsuse tööd tõesti produktiivseks teha, ehk kui meie seda ei taha ega suuda, siis asume juba parem kitsa omavalitsuse juurde, nii kui meie naabrid lätlased, aga mingisugust õige laia demokraatlist põhimõtet kinni pidada ja plaanikindel töö selle põhimõtte heaks ohverdada on mõtetu ja rahvamajandus- jisel hädasohtlik.

Viimati tahaksin veel meie omavalitsustegelaste tähelepanu juhtida Liidu nõukogu otsuste p. 16. peale. Seal on öeldud: „omavalitsused võivad vabatahtlikult sihtühisusi luua, ehk eneses sihtringkondi ellu kutsuda“. Seaduses peab aga kindlasti ära öeldud saama, et need vabatahtliselt loodud sihtühisused või ringkonnad on avalikõiguslised asutused, kui kõik nende ühisuste või ringkondade liikmed avalikõiguslised asutused on.

Kui see mõte selget väljendust meie tulevases omavalitsusseaduses ei leia, siis võime jällegi sarnase olukorra juure jõuda, kui praegu Maakondade ja Linnade Liidud, missugused pea igale paberile peavad tempelmargid ligi panema, muidu ei saa ametiasutustest mingit vastust ettepanekute ehk palvete peale, sest meie liidud praegu on lihtsad eraseltsid ehk küll kõik nende liikmed avalikõiguslised asutused on.

Meie tulevase omavalitsusseaduse põhimõtete kohta peaksivad ka kõik meie poliitilised rühmad selge ja kindla seisukoha võtma, muidu on raske, kui mitte võimatu, selle seaduse eelnõud kokku seada nii, et Riigikogu seda harutama saaks hakata.

²⁾ Selle põhimõttega esines koosolekul ka ref. H. Avikson. Toim.

³⁾ Ref. H. Avikson näitas sellel koosolekul mooduse, kuidas võimalik on omaval. liikmeid kuue aasta peale valida küsimus jäeti lähema koosoleku lahendamata. Toim.

Riigikogu rühmadele on selleks ka praegu hea juhus, sest Maakondade Liidu juhatus ongi just selles mõttes ankeedi meie poliitiliste rühmade vahel korraldanud ja nende poole vastavate küsimustega pööranud, nii kui „Maaomav.“ läinud numbrist leidsin.

tiliste rühmade vahel korraldanud ja nende poole vastavate küsimustega pööranud, nii kui „Maaomav.“ läinud numbrist leidsin.

Uue linnaseaduse põhjooned.

E. Linnade Liidu poolt on esialgselt vastuvõetud uue linnaseaduse kohta järgmised põhjooned:

1. Üldine linna ja maakondade kogukondade korraldatav seadus ei ole mitte meie oludes vastu võetav. Tuleb endisest korrast ka edaspidi kinni pidada.

2. Linnade seadust tuleb tühe koja süsteemile rajada.

II. Linnavolikogu.

1. Linnavolikogu valimisi toimetatakse üleüldise, ühetaolise, otsekohese ja salajasel hääletamisel proportsionaalse val. süsteemi järele.

2. Valimistest võtavad ainult kohalikud elanikud osa. Tähendab need, kes kogukonna piirides vähemalt 12 kuud elanud.

3. Valijal olgu võimalus esitatud kandidaatide nimekirjas äratähendada mitu isikut, kelle poolt ta hääletab ja ka nende järjekorda ära määrata.

4. Linnavolikogu liikmete arv olenegu linna elanikkude arvust nii, et volinikkude arv oleks 15—50; tähendab, praegusest umbes pool vähem.

5. Linnavolinikke valitakse 4 aasta peale, kus juures iga 2 aasta järel langeksid $\frac{1}{2}$ volinikud volikogust välja ning tuleks uusi valimisi korraldada.

6. Volikogu asjaajamise korra ning koosolekutel asjade arutamise käigu määrab kindlaks volikogu poolt vastu võetud kodukord.

7. Volikogu koosolekuid juhatab selleks volikogu poolt aasta peale valitud juhataja ehk tema abi.

8. Volinikud ei saa volikogu ja komisjoni koosolekute osavõtmise eest tasu. Volinikud, kes 3 kuu jooksul, kuid mitte vähem kui 3 volikogu koosolekust on ilma mõjuvate põhjusteta puudunud, langevad volikogust välja.

9. Isikud, kes oma nõusolekut on avaldanud ennast lasta volinikuks valida, ei või ilma mõjuva põhjuseta oma volitusi pärast maha panna.

10. Linnavolikogu otsustamise alla kuuluvate tähtsamate küsimuste liigid tulevad seaduses ära tähendada. Vähema tähtsusega küsimuste otsustamist võib volikogu linnavalitsuse võimupiiri anda.

sega küsimuste otsustamist võib volikogu linnavalitsuse võimupiiri anda.

11. Enne volituse aja lõppu võib Vabariigi Valitsus volikogusid laiali saata juhtumistel, mis seaduses täpselt ära tähendatud.

II. Kogukonna orgaanid.

Linnavalitsus.

1. Linnavalitsuse liikmeid valitakse volikogu poolt 4 aastaks, kus juures iga kahe aasta tagant $\frac{1}{2}$ linnavalitsuse liikmete arvust välja langeb. Vanad liikmed võivad tagasi valitud saada.

2. Linnavalitsuse liikmete arvu ja palgad määrab kindlaks volikogu.

3. Linnavalitsus otsustab asju kolleegiaalselt. Linnavalitsuse koosolekuid juhatab linnapea ehk tema abi.

4. Linnavalitsuse tegevuse piirkond määratakse kindlaks volikogu poolt kinnitatud instruksioonis.

Linnapea.

1. Linna omaavalitsuse esitajaks on linnapea. Viimane teostab üldist järelevalvet linnavalitsuse, tema osakondade ja asutuste tegevuse üle.

2. Linnapea valitakse volikogu poolt 4 aastaks.

3. Linna ametnikud määrab ametisse ja vabastab linnapea.

4. Linnapea ja linnavalitsuse liikmed vabastatakse ametist enne volitusaja lõppu siis, kui vastava linnavolikogu otsuse poolt on $\frac{2}{3}$ üldisest volinikkude arvust hääletanud.

Linnavalitsuse osakonnad ja täidesaatvad komisjonid.

1. Linnavalitsuse osakondade, linna asutuste ekk ettevõtete üldiseks juhtimiseks võib linnavolikogu täidesaatvaid komisjonisi ellu kutsuda.

2. Komisjonide liikmeteks võivad ka mittevolinikud olla.

3. Komisjonid alluvad linnavalitsusele ning töötavad volikogu poolt kinnitatud instruksiooni põhjal.

4. Komisjonide esimeheks on üks linnavalitsuse liikmetest, kui volikogu eraldi seks isikut ei määra.

III. Linna omavalitsuste tegevuse piirkond.

1. Linna omavalitsuste võimkonda kuuluvad kõik asjad kohaliku valitsemise alal, kuivõrd need seadusega ei ole antud riigi keskasutuste tegevuspiirkonda.

2. Linnaseaduses peab näitlik nimekiri nende asjade kohta toodud olema, mis linna omavalitsuse tegevuse piirkonda kuuluvad.

IV. Järevalve linnavalitsuse tegevuse üle:

1. Järevalvet linna omavalitsuse tegevuse üle teostab riigivalitsus kohtu kaudu ainult seadusepärasuse seisukohast.

2. Linna omavalitsuse tegevuse hindamist otstarbekohasuse seisukohast on võimalik ainult seaduses täpselt ära tähendatud erakorralistel juhtumistel.

Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

Postiolude korraldamine Harju maakonnas.

Harju maakonnavalitsusel läks korda käesoleval aastal avada veel 8 postijaama, nii et endistega kokku praegu töötavad 19 postijaama. Siia hulka on arvatud 3 postijaama, kellele vähese maaala või hoonete puudumise pärast ainult postiveo kohustus peale pandud.

Postijaamade lepingutesse võeti tingimine sisse, et postijaamad on kohustatud tasuta valla posti vedama, arvesse võttes krundi suurust ja headust, 20 — 30 klm. päevas. See korraldus ühes Postipeavalitsuse eelarve järele valdadele postiveoks määratud toetussummadega annab võimaluse juba käesoleval aastal kõigi vallamajadesse posti 6 korda nädalas toimetada, väljaarvatud saartel asuvad vallad, mille postiolude parandamiseks mereasjanduse peavalitsusega läbirääkimisesse on astunud. Maa postiolude korraldamisel on ära kasutatud ka kestvat ühendust pidavad omnibussid.

Praegu töötavad Harjumaal 45 postiagentuuri, nendest vallamajades 28, raudteajaamades 11, piimaühisuste juures 1, küla poodides 1, karskusseltside juures 1.

Kui korda läheb veel kavas olevaid 6 postiagentuuri vallamajades juures avada, siis töötab kõigis vallamajades, mis postkontori otsekohesest läheduses ei asu, postiagentuur, missuguse eesmärgini ka käesoleval aastal loodetakse jõuda.

Küla postkaste on Harjumaal valdadele väljasaadetud 91, mis praegu ülespanemisel eestkätt teeäärsetes suuremates külates, ühispiimatalituste ja tarvitajate ning majandusühisuste juures, kust praegused postiveo traktid läbi käivad.

Peab tähendama, et käesoleval aastal on Harjumaal maaposti korraldamise alal suur samm edasi mindud, milleks palju kaasa on aidanud omavalitsuste ja Posti Peavalitsuse visa koostöö ja Maakondade Liidu

märgukirjade hulka, mis saadetud Riigikogu rühmadele, Vabariigi Valitsusele ja üksikute ministritele.

Praegu on selgitamisel, kuda tuleks postivedu ka küladesse korraldada ja kui suuri kulusi see nõuaks. Saadud kogemuste põhjal tuleb oletada, et raha eest postivedu ülejõu käivat kulu nõuab. Näituseks on Harjumaal 1. kl. teid 349 klm., teise klassi teid 1240 klm. ja III kl. teid ligikaudu 1300 klm. Postivedu sellel ulatusel 5 korda nädalas teeks maksvate takside järele kulu 12 — 15 miljoni marka aastas. Seda kulu saaks väga tuntavalt vähendada, arvesse võttes kohapealseid, olusi, postitalude, koorejaamade, piimaühisuste ja valdadele antud maade abil. Postitalude asutamise korral on sagedasti võimalik eesmärki kätte saada ka siis, kui maadel hooned puuduvad, milleks palju näitusi on.

Kahjuks ei ole Põllutöoministeriumi maade planeerimisel ja väljajagamisel seda asjaolu tarvilisel määral arvesse võetud.

Omavalitsused, korraldades maa postiolusi, toimetavad põhiseadusega näidatud põhimõtte kohaselt, kuna lähemad seadused ja määrused selles asjas puuduvad. Selle järeldusel on ka postikorraldus maakondades edenenud visalt ja ilma ühtluseta. Mõned maakonnad, seda ala tähtsaks pidades, võtsid algatuse oma kätte juba riigi loomise ajajärgul ja on tuntavalt edasi jõudnud, kuna teised ootama jäädes vastavate seaduste ilmumist ja keskvalitsuse määrusi ning juhtnõore, asja kallale juba vähem soodsates oludes asusid ja sellepärast maha jäivad. Töö eduks ja ühtlustamiseks oleks hädatarvilik, et postiolude korraldamine valdades ja külades vastava seadusega või Vabariigi Valitsuse määrusega omavalitsuste otsekohesete ülesannete ja kohustuste hulka saaks arvatud.

J. REINHOLM.

Maakonna valitsuste 1923 a. eelarveliste

Tulude nimetus	M A A K O N N A									
	Tartu		Harju		Saaremaa		Pärnu		Valga	
		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
I. Liikumata varanduste maks	14 081 383	28,4	9 474 837	29,41	2 878 050	14,88	7 408 198	27,4	3 391 079	24,2
II. Tulumaks	5 003 496	10,1	3 803 647	11,8	190 048	1,0	2 300 000	8,5	1 109 860	8,0
III. Ärimaks										
1. Äritunnistustest	1 122 858	2,25	729 698	2,26	197 145	1,02	670 340	2,48	287 288	2,06
2. Trahteritelt	1 057 050	2,12	1 288 161	3,98	8 150	0,04	660 383	2,44	447 200	3,24
3. Laada-turumaks	68 313	0,13	53 432	0,16	26 791	0,14	173 183	0,63	34 636	0,25
4. Muud	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku	2 248 221	4,5	2 071 291	6,4	232 086	1,20	1 503 906	5,55	769 124	5,55
Mitmesugused maksud:										
1. Lõbustusmaks	685 291	1,42	646 377	2,0	55 180	0,29	346 951	1,28	276 676	2,0
2. Laskeriistade lubad	373 050	0,78	194 700	0,60	31 600	0,16	221 000	0,81	85 450	0,61
3. Jahilubad	136 700	0,26	216 000	0,67	95 000	0,50	103 200	0,38	32 000	0,21
4. Liikumise abinõud	231 825	0,48	315 422	0,98	207 082	1,25	140 483	0,52	—	—
5. Kantseleist	6 569	0,01	1 650	0,00	6 698	0,02	3 973	0,01	724	0,0
6. Muud	—	—	4 436	0,01	16 914	0,08	—	—	—	—
Kokku	1 433 435	2,95	1 378 585	4,30	412 474	2,30	815 607	3,0	394 850	2,82
V. Toetussummad:										
1. Riiklised	15 727 097	31,6	11 610 426	36,1	11 543 373	59,46	11 163 422	41,0	5 266 200	37,8
2. Muud	2 352 062	4,75	—	—	—	—	1 516 451	5,3	—	—
Kokku	18 080 159	36,35	11 610 426	36,1	11 543 373	59,46	12 679 873	46,3	5 266 200	37,8
VI. Tagasi saadavad:										
1. Hariduse alal	—	—	11 430	0,03	886 605	4,59	—	—	—	—
2. Tervishoiu alal	—	—	—	—	1 021 930	5,29	2 800	0,00	—	—
3. Hoolekande alal	—	—	—	—	250 735	1,31	49 840	0,18	—	—
4. Põllumajanduse alal	—	—	126 041	0,39	303 281	1,57	48 290	0,7	—	—
5. Teede alal	—	—	—	—	18 400	0,10	—	—	—	—
6. Mitmesugused	—	—	—	—	17 584	0,09	7 095	0,02	—	—
Kokku	—	—	137 471	0,42	2 498 535	12,95	108 025	0,38	—	—
VII. Varandustest:										
1. Kapitaalide protsendid	1 474 067	3,0	3 430	0,04	5 685	0,3	173 232	0,63	144 949	1,0
2. Rendid, üürid	1 835 213	3,7	519 591	1,61	1 041 204	5,38	—	—	—	—
Kokku	3 309 280	6,7	523 021	1,65	1 046 889	5,41	173 232	0,63	144 949	1,0
VIII. Ettevõtetele:	113 300	0,3	—	—	—	—	—	—	85 310	0,6
IX. Laenud:	800 000	1,6	1 447 150	3,44	400 000	2,06	1 000 000	3,68	150 000	1,9
X. Mitmesugused tulud:										
1. Viivitus protsendid	267 949	0,54	284 180	0,88	22 924	0,11	185 604	0,68	74 886	0,52
2. Ettenägemata tulud	129 510	0,26	1 436 891	4,45	124 254	0,63	107 414	0,44	71 695	0,51
3. Eelmise aasta ülejääk	1 500 000	3,0	—	—	—	—	552 866	2,02	2 366 238	17,1
4. Muud	2 630 000	5,3	383 035	1,19	—	—	402 495	1,44	—	—
Kokku	4 527 459	9,1	2 104 106	6,52	147 178	0,74	1 248 379	4,58	2 512 819	18,13
Summa	49 595 733	100	32 214 694	100	19 348 633	100	27 237 220	100	13 824 191	100

tulude aruannete kokkuvõte.

N I M E T U S												KOKKU	
Viljandi		Järva		Lääne		Viru		Võru		Petseri			
	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		
8 318 481	20,1	6 817 405	18,26	7 335 649	29,13	10 833 362	24,4	6 885 686	29,5	2 485 623	16,2	79 909 753	24,2
2 599 279	6,24	2 245 764	6,0	1 797 571	7,2	4 359 057	9,86	1 243 986	5,33	631 474	4,14	25 284 182	7,7
717 509	1,73	411 295	1,09	598 482	2,37	1 092 033	2,44	410 872	1,75	—	—	6 237 520	1,92
556 305	1,33	412 382	1,11	46 000	0,18	71 625	0,17	509 000	2,21	—	—	5 056 256	1,52
110 634	0,25	146 233	0,39	127 939	0,53	46 186	0,11	40 308	0,17	—	—	827 653	0,25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 384 448	3,31	969 910	2,59	772 421	3,08	1 209 844	2,72	960 180	4,13	2 059 252	13,5	14 180 683	4,31
642 480	1,55	194 904	0,52	123 326	0,48	886 540	2,01	482 036	2,08	—	—	4 339 761	1,35
231 400	0,56	144 642	0,39	119 000	0,45	202 275	0,46	103 850	0,44	—	—	1 706 967	0,51
122 100	0,29	38 320	0,12	115 500	0,45	154 400	0,35	37 900	0,16	—	—	1 051 120	0,31
70 950	0,17	35 900	0,10	831 579	3,3	130 447	0,30	17 200	0,07	—	—	1 979 988	0,61
5 092	0,01	1 026	0,00	13 727	0,05	—	—	7 030	0,03	—	—	46 489	0,01
144	0,00	137 418	0,37	211 818	0,87	386 750	0,86	—	—	—	—	757 480	0,25
1 072 166	2,58	552 210	1,5	1 414 950	5,6	1 760 412	3,99	648 016	2,78	150,943	0,98	10 034 648	3,1
9 774 798	24,0	15 356 071	41,03	8 426 219	33,3	17 383 680	39,35	11 559 400	49,8	—	—	117 810 686	35,65
6 268 815	15,2	—	—	2 745 806	10,9	200 000	0,45	—	—	—	—	13 083 134	3,95
16 043 613	39,2	15 356 071	41,03	11 272 025	44,2	17 583 680	39,8	11 559 400	49,8	7 830 068	51,2	138 723 888	42
1 861 380	4,6	988 402	2,4	—	—	234 668	0,53	39 794	0,17	—	—	4 022 279	1,22
194 471	0,44	1 284 590	3,5	—	—	—	—	—	—	—	—	2 503 791	0,8
—	—	—	—	—	—	518 399	1,4	—	—	—	—	818 974	0,26
19 770	0,03	1 440 786	3,9	—	—	—	—	—	—	—	—	1 938 168	0,6
56 783	0,13	—	—	—	—	—	—	56 227	0,23	—	—	131 410	0,04
106 613	0,25	—	—	—	—	120 063	0,03	33 759	0,14	—	—	285 114	0,09
2 239 017	5,45	3 713 778	9,8	—	—	873 130	1,96	129 780	0,54	461 237	3,1	10 160 973	3,10
994 524	2,4	—	—	—	—	4 957	0,00	—	—	—	—	2 800 844	0,87
216 595	0,52	—	—	118 133	0,47	20 000	0,05	—	—	—	—	3 750 736	1,13
1 211 119	2,92	—	—	118 133	0,47	24 957	0,05	170 600	0,72	77 644	0,51	6 799 824	2,2
—	—	—	—	205 039	0,81	525 863	1,19	—	—	1 458 410	9,6	2 387 922	0,72
—	—	6 084 294	16,3	3 000	0,01	—	—	—	—	—	—	9 884 444	3
510 141	1,25	—	—	—	—	240 377	0,54	130 536	0,56	—	—	1 716 597	0,51
43 257	0,01	1 690 274	4,52	—	—	503 373	1,13	42 185	0,18	—	—	4 148 853	1,28
4 800 160	11,7	—	—	—	—	4 356 434	9,84	—	—	—	—	13 575 698	4,1
2 994 612	7,24	—	—	2 402 100	9,5	2 080 770	4,6	1 524 210	6,56	—	—	12 417 222	3,75
8 348 170	20,2	1 690 274	4,52	2 402 100	9,5	7 180 954	16,03	1 696 931	7,2	118 925	0,77	31 977 295	9,77
41 216 293	100	37 429 706	100	25 220 888	100	44 351 259	100	23 294 579	100	15 273 576	100	331 006 772	100

Maakonnaavalitsuste 1923 a. eelarve

Kulude nimetus	M A A K O N N A									
	Tartu		Harju		Saaremaa		Pärnu		Valga	
I. Maak. Nõuk. ja Valitsus:		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
1. Nõukogu	234 828	0,47	355 310	1,23	192 274	1,17	236 593	0,88	90 387	0,7
2. Valitsus	4 695 550	9,48	4 123 420	14,76	1 419 893	8,64	1 810 442	6,8	1 987 727	15,6
3. Kantselei kulud	489 922	0,99	401 523	1,39	151 523	0,92	318 190	1,22	167 976	1,31
4. Majanduslised kulud	928 836	1,88	626 435	2,14	199 814	1,21	238 609	0,83	319 471	2,53
5. Toetusrahad ja pensionid	237 013	0,48	140 244	0,48	—	—	46 107	0,17	111 000	0,86
Kokku	6 586 149	13,3	5 646 932	20,0	1 963 504	11,94	2 649 941	9,9	2 676 561	21,0
II. Omavalitsuste järelvalve:										
1. Toetusrahad	82 867	0,17	—	—	—	—	16 700	0,02	186 905	1,47
2. Muud kulud (palgad, perekonna abiraha jne.	79 630	0,36	—	—	—	—	1 131 656	4,23	—	—
Kokku	262 497	0,53	—	—	—	—	1 148 356	4,25	186 905	1,47
III. Haridus:										
1. Inspeksion	80 645	0,16	320 823	1,11	137 616	0,87	516 970	1,94	112 583	0,88
2. Algkoolid	17 683 487	35,8	12 088 750	41,48	7 384 716	45,1	12 028 531	45,4	5 103 748	40,6
3. Toetusrahad	3 387 669	6,88	427 000	1,48	138 129	0,88	160 000	0,6	170 000	1,34
4. Haridustöö väljaspool kooli	25 000	0,05	89 000	0,3	—	—	72 698	0,03	122 416	0,96
5. Raamatukogu ja õpevahend.	125 225	0,25	62 000	0,21	31 837	0,0	24 311	0,01	343 985	2,62
6. Kesk ja erakoolid	507 356	1,03	450 000	1,56	2 174 592	13,25	1 320 826	5,01	375 000	2,92
7. Majanduslised kulud	803 417	1,63	—	—	—	—	—	—	50 293	0,4
Kokku	22 612 799	45,8	13 437 573	46,14	9 866 890	60,1	14 123 336	52,99	6 278 025	49,72
IV. Tervishoold:										
1. Personaal	1 673 253	3,36	2 364 754	8,26	961 863	5,86	1 032 785	3,45	674 185	5,3
1. Kantselei ja majand.	1 686 694	3,42	691 302	2,4	86 802	0,52	381 397	1,42	238 211	1,87
3. Haiguste vastu võitl.	1 549 942	3,12	156 905	0,54	27 238	0,16	51 773	0,93	12 617	0,08
4. Haigemajad	1 041 880	2,1	350 000	1,21	1 760 616	10,76	458 188	1,4	—	—
5. Mitmesugused	25 000	0,0	50 000	0,1	—	—	1 521	0,0	—	—
Kokku	5 976 769	12,1	3 612 961	12,51	2 835 519	17,3	1 925 664	7,2	925 014	7,25
V. Töö-Hoolekanne:										
1. Vaeste toetus	98 074	0,2	50 000	0,1	—	—	109 840	0,4	49 305	0,39
2. Vaestemajad ja varjup.	3 300 105	6,68	400 000	1,65	526 900	3,21	1 251 466	4,7	1 419 642	11,12
3. Töö korraldus	146 007	0,29	28 952	0,09	—	—	8 316	0,03	12 120	0,09
4. Mitmesugused	163 947	0,33	25 000	0,0	—	—	266 667	0,97	—	—
Kokku	3 708 133	7,5	503 952	1,75	526 900	3,21	1 636 289	6,1	1 481 067	11,6
VI. Põllumajandus:										
1. Personaal	478 838	0,99	558 740	1,96	234 471	1,36	810 231	3,04	205 500	1,6
2. Kantselei ja majand.	103 750	0,21	269 149	0,93	10 324	0,6	159 940	0,59	13 350	0,12
3. Põllutöö kultuuri töstm.	50 272	0,01	6 825	0,0	314 767	1,76	1 206 771	4,53	—	—
4. Loomataudide vastu võitl.	—	—	4 079	0,0	6 165	0,00	11 665	0,04	110	0,00
5. Põllutöökoolid ja muud kulud	291 000	0,66	994 627	3,44	332 352	1,77	134 116	0,5	166 130	1,3
Kokku	923 860	1,87	1 833 420	6,33	898 079	5,49	2 322 723	8,7	385 090	3,02
VII. Teed:										
1. Personaal	620 654	1,26	378 703	1,32	49 011	0,3	226 081	0,84	134 833	1,05
2. Teede ja sildade ehitus ja parand.	2 486 800	5,02	2 275 374	7,87	—	—	1 159 489	4,3	335 991	2,66
3. Muud kulud	627 519	1,27	236 085	0,81	—	—	147 111	0,5	129 622	1,02
Kokku	3 734 973	7,55	2 890 162	10,0	49 011	0,3	1 532 681	5,65	600 446	4,73

liste kulude aruannete kokkuvõte.

N I M E T U S											KOKKU		
Viljandi		Järva		Lääne		Viru		Võru		Petseri			
	%		%		%		%		%		%		%
199 781	0,6	115 225	0,31	266 213	1,14	115 984	0,3	341 393	1,46	—	—	2 147 988	0,7
3 211 290	9,61	3 254 866	8,7	2 569 513	11,7	3 605 722	9,9	2 950 505	12,5	—	—	29 628 928	9,6
312 175	0,94	379 540	1,03	279 557	1,32	386 040	1,01	349 233	1,5	—	—	3 235 679	1,19
184 021	0,55	199 583	0,43	240 301	1,08	602 955	1,56	465 627	2,0	—	—	4 005 652	1,31
—	—	162 885	0,34	75 163	0,33	297 457	0,7	126 606	0,54	—	—	1 196 475	0,39
3 907 267	11,7	4 112 099	10,81	3 430 747	15,6	5 008 158	13,47	4 233 364	18,4	2 909 888	17,6	43 124 610	14,3
526 800	1,58	55 250	0,14	281 600	1,26	443 685	0,5	158 500	0,68	—	—	1 752 307	0,56
6 908	0,02	423 571	1,14	35 700	0,16	280 343	0,2	9 660	0,02	—	—	2 067 468	0,69
533 708	1,6	478 821	1,28	317 300	1,42	724 028	0,7	168 160	0,7	—	—	3 819 775	1,25
396 315	1,19	282 887	0,75	227 894	1,01	564 166	1,5	199 960	0,86	—	—	2 839 859	0,92
10 238 639	30,74	9 791 203	26,15	8 431 287	37,0	16 606 404	43,7	11 195 678	48,06	—	—	110 572 443	36,2
83 200	0,25	314 811	0,84	313 000	2,19	579 756	1,5	320 148	1,38	—	—	5 893 713	1,93
75 000	0,23	236 848	0,63	26 258	0,11	184 342	0,47	227 052	0,98	—	—	1 058 614	0,34
—	—	—	—	153 854	0,69	30 001	0,07	—	—	—	—	771 213	0,25
4 135 868	12,5	2 501 881	6,7	1 116 358	4,0	4 854 097	12,76	560 050	2,42	—	—	17 996 028	0,34
84 850	0,26	—	—	—	—	—	—	84 161	0,3	—	—	1 022 721	5,87
15 033 872	45,17	13 127 630	35,07	10 268 651	45,0	22 818 766	60,0	12 587 049	54,0	8 831 185	53,4	148 985 776	48,51
1 078 674	3,22	905 973	2,42	915 400	4,0	1 880 669	4,9	857 750	3,72	—	—	12 345 306	4,05
435 689	1,3	265 663	0,71	451 286	2,05	166 962	0,44	431 546	1,86	—	—	4 835 552	1,58
98 949	0,29	22 735	0,06	26 984	0,12	93 215	0,24	34 866	0,14	—	—	2 075 225	0,35
474 004	1,44	1 964 344	5,25	2 651 633	11,47	213 700	0,56	150 000	0,65	—	—	9 064 365	3,00
—	—	129 872	0,34	138 818	0,61	64 918	0,16	6 278	0,03	—	—	416 407	0,3
2 087 316	6,25	3 288 587	8,78	4 184 121	18,25	2 419 464	6,3	1 480 440	6,4	2 621 060	15,9	31 357 915	10,3
720 999	2,16	81 125	0,21	101 994	0,45	322 950	0,85	105 897	0,45	—	—	1 640 184	0,54
53 350	0,16	2 265 178	6,04	656 396	2,96	2 073 327	5,46	893 114	3,86	—	—	12 839 478	4,2
—	—	—	—	3 651	0,0	75 560	0,2	41 140	0,17	—	—	315 746	0,1
69 333	0,2	—	—	12 973	0,05	—	—	5 000	0,02	—	—	542 920	0,17
843 682	2,34	2 346 303	6,25	775 014	3,46	2 471 837	6,51	1 045 151	4,5	10 195	0,6	15 348 523	5,01
368 952	1,1	499 009	1,36	528 359	2,36	668 409	1,8	98 766	0,42	—	—	4 451 275	1,46
81 666	0,24	18 558	0,05	280 910	1,25	47 393	0,15	132 297	0,54	—	—	1 117 337	0,36
520 000	1,56	94 031	0,25	250 000	1,12	36 667	0,1	—	—	—	—	2 479 333	0,81
—	—	2 008	0,00	—	—	200 000	0,55	82 390	0,35	—	—	306 417	0,1
2 242 299	6,73	1 133 076	3,02	689 054	3,07	1 140 392	3	548 662	2,3	—	—	7 671 708	2,52
3 212 917	9,63	1 746 682	4,68	1 748 323	7,8	2 092 861	5,6	862 115	3,61	1 056 373	6,35	17 082 443	5,59
301 728	0,9	—	—	83 164	0,37	464 545	1,21	179 452	0,76	—	—	2 438 171	0,79
6 683 154	20,0	301 851	0,8	831 958	3,72	1 666 051	4,34	1 705 000	7,3	—	—	17 445 668	5,6
69 466	0,2	172 312	0,46	58 347	0,26	232 218	0,6	504 523	2,14	—	—	2 177 203	0,71
7 054 348	21,1	474 163	1,26	973 469	4,35	2 362 814	6,15	2 388 975	10,2	196 838	1,19	22 257 880	7,3

Kulude nimetus	M A A K O N N A									
	Tartu		Harju		Saaremaa		Pärnu		Valga	
VIII. Varandus:		0 ₀		0 ₀		0 ₀		0 ₀		0 ₀
1. Varanduse muretsem.	—	—	92 595	0,03	—	—	1 139 889	4,24	56 582	0,04
2. „ „ korrashoid	831 175	1,65	145 820	0,79	75 577	0,46	—	—	—	—
Kokku	831 175	1,65	238 145	0,82	75 577	0,46	1 139 889	4,24	56 582	0,04
IX. Laenud:										
1. Laenude tasumine	1 914 704	3,88	—	—	—	—	—	—	—	—
2. „ „ 0 ₀ 0 ₀	673 153	1,36	—	—	54 580	0,33	13 266	0,04	—	—
Kokku	2 587 857	5,24	—	—	54 580	0,33	13 266	0,04	—	—
X. Kapitaalide asutam.:										
1. Amortisatsioon kap.	—	—	50 000	0,1	—	—	—	—	—	—
2. Teede kapital	—	—	283 275	1,05	—	—	—	—	—	—
Kokku	235 898	0,32	333 275	1,15	408	0,00	75 584	0,28	—	—
XI. Mitmesugused kulud:										
1. Vangid	376 235	0,75	54 752	0,19	13 015	0,07	—	—	14 004	0,01
2. Maksude sissenõudm.	—	—	220 426	0,77	—	—	26 393	0,08	—	—
3. Muud	192 378	0,4	99 760	0,34	179 469	1,1	139 846	0,54	25 000	0,02
Kokku	568 613	1,15	374 938	1,3	192 484	1,17	166 239	0,62	39 004	0,03
XII. Tagavara summad.	1 377 447	3,79	40 300	0,00	—	—	10 656	0,03	128 496	1,14
Kokku	49 406 170	100	28 911 928	100	16 463 952	100	26 744 624	100	12 757 190	100

Petseri maakonnanõukogu koosolek 17., 18. ja 19. juunil 1925 a.

Lõbustusmaks kaitseliidu pidudelt.

Kaitseliidu ülema palve kaitseliidu organisatsioonide poolt maakonnas toimepandavate lõbustuste pealt lõbustusmaksu ärajätmise kohta otsustati rahuldada.

Toetuse määramine.

Mitmesuguste organisatsioonide ja isikute palved toetuste asjus jäeti peaaegu kõik rahuldamata, põhjendades maakonnaomavalitsuse raske majanduslise seisukorraga.

1925 a. eelarve

arutamisele asudes selgitab maakonnavalitsuse rahaasjanduse osakonna juhataja maakonnavalitsuse rahalist seisukorda ja teatab, et maakonnavalitsus esitatavas eelarve kavas on välja jätnud kõik kulud, mis ei ole esile kutsutud äärmisest tarvidusest.

Maakonnavalitsuse 1925 a. eelarve võetakse vastu 24.482.000 m. suuruses.

Maksud.

Autode, mootorjalgratate ja mootorpaa-tide pealt maakonna piirides otsustati maksu võtta: sõidu- ja mootorpaadi hobusejõu pealt 500 marka, veoauto hobusejõu pealt 400 ja mootorjalgratta hobusejõu pealt 200 marka aastas.

Välismaade omavalitsused.

Tscheho-Slovaakia omavalitsuste valimiskord.

Suure ilmasõja tagajärjel, Saint Germain'i (1919 a.), Versailles'i (1919 a.), Trianon'i (1920 a.) ja Sèvres'i rahulepingute ja kokkulepete põhjal tekkis endise Austria-Ungari ja Saksa riigi territooriumil uus iseseisev

Tscheho-Slovaakia vabariik, mille pindala umbes kolm korda suurem (140.394 klm.) kui Eesti riigil ja mille rahva arv ulatab 13.613.000 inimeseni ehk üle 12 korra rohkem kui meil. Sellel Kesk-Europa slaavlaste riigil on palju omapärasust nii hästi tema mineviku ajaloos kui ka praeg-

N I M E T U S											KOKKU		
Viljandi		Järva		Lääne		Viru		Võru		Petseri			
	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
81 545	0,24	—	—	—	—	133 513	0,35	101 920	0,4	—	—	1 606 044	0,52
273 070	0,82	—	—	244 882	1,9	82 160	0,21	5 180	0,02	—	—	1 657 864	0,54
354 615	1,06	6 898 011	18,6	244 882	1,9	215,673	0,56	107 100	0,42	428 108	2,6	3 692 016	1,21
—	—	24 200	0,06	140 980	0,62	—	—	116 535	0,5	252 995	1,54	2 449 414	0,8
—	—	62 134	0,19	109 245	0,48	960	0,02	140 948	0,6	—	—	1 054 286	0,35
—	—	86 334	0,25	250 225	1,1	960	0,02	257 483	1,1	252 995	1,54	3 503 700	1,15
50 000	0,15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100 000	0,03
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	283 275	0,092
50 000	0,15	4 800 000	12,86	—	—	—	—	—	—	157 245	0,95	5 652 410	1,85
31 223	0,09	32 090	0,08	159 700	0,72	—	—	92 000	0,38	—	—	773 019	0,25
70 152	0,21	19 547	0,05	18 814	0,08	54 549	0,14	—	—	—	—	409 881	0,13
163 280	0,49	12 613	0,03	73 000	0,32	56 157	0,15	45 605	0,19	—	—	987 108	0,32
264 655	0,79	64 250	0,16	251 514	1,12	110 706	0,29	137 605	0,57	44 719	0,27	2 214 727	0,72
10 600	0,93	—	—	—	—	149 043	0,4	27 132	0,1	30 722	0,18	1 774 396	0,58
33 352 980	100	37 442 880	100	22 444 246	100	38 374 310	100	23 294 574	100	16 539 328	100	305 712 182	100

guses poliitilises-majanduslikes elus ning rahvusvahelistes suhetes, kuid meie ülesanne ei ole mitte jälgida eelpool nimetud nähtuseid käesolevas eri ajakirjas, ent käsitada kitsamat küsimust Tšecho-Slovaakias, nimelt omavalitsuse valimis põhimõtteid ja korda.

Tšecho-Slovaakia omavalitsuse põhimõtted ja kord on lõpulikult kindlaks määratud kahes seaduses: 23. märtsist 1920 a. ja 14. juulist 1922 a., kus juures omavalitsuse valimisi sama põhimõtete järele korraldatakse, nagu see nimetud riigi põhiseaduses seadusandlise rahvaesituse valimiste kohta ettenähtud. Kõige silmapaistvama iseäraldusena, mis niihästi põhiseaduses kui ka omavalitsuse valimisseaduses uudisena maksmapandud on sunduslik valimistest osavõtmine. Iga valimisõigustega kodanik, räägib omavalitsuse valimisseaduse § 7, on kohustatud valimistest osa võtma. Sellist kohustusest on vabastatud järgmised valijad: 1) kõik arstid, 2) kodanikud, kes üle 70 a. vanad, 3) isikud: a) kes haiguse ehk kehaliste vigastuste tõttu valimisruumi ilmuda ei saa, b) kes oma edasilükkamata kohuste ja teenistusülesannete pärast õigel ajal on

takistatud valimisruumidesse ilmuma, d) kes valimispäeval valimisruumidest vähemalt 25 klm. eemal on, e) kes liikumisabi nõude korratuse ja teiste ülesaamata asjaolude tõttu on takistatud ilmuma.

Et seda tähtsat valimisseaduse nõuet kõigil kodanikkudel võimalik täita oleks, siis kohustab ka valimisseadus tööandjaid valimispäeval töö aega nii sisseseadma, et kõigil töölistel, teenijail ja ametnikkudel tõesti ka võimalus ei puuduks omi kohuste täitmiseks. Võõrastavana paistab meile, kes teistsuguse korraga äraharjunud, et riigi keskvoim, iseäranis aga tema seadusandlus, niikaugele on läinud, et tema kodanikult ka sarnases vabas toimetuses, nagu poliitilised ja kogukondlikud valimised, isikuvabaduse võtab ja seda trahvi ähvardusega sunduslikuks püüab teha, mis kodaniku enese vaba otsustamisele alluma peaks. Poliitilise elu vilumatus ja huvi puudus on, nähtavasti, mõõduandvad olnud noores Tšecho-Slovaakia riigis, kui poliitiliste õiguste kõrval kodanikule tema kohustused ühtlasi kindlaks määratakse, vähemalt valimistest osavõtmise suhtes. Samuti kui omavalitsuse valimised sunduslikud, on kohustav ka omavalitsuse esituste ametite

vastuvõtmine. Omavalitsuste valimiseaduse § 8 teeb sunduslikuks maakonna, linna, alevi ja vallavalitsuste ametite ja komisjonide tööd. Vastavatest omavalitsuse ametitest on vabastatud ainult isikud: 1) kes üle 60 a. vanad, 2) naisterahvad, kui nende perekonna eest hoolitsemine ametikohuste täitmist takistab, 3) isikud, kes vähemalt kaks omavalitsusaega järgimööda ametis olnud, 4) isikud, kes arsti tunnistuse põhjal haiguse ehk kehaliste vigastuste all kannatavad, mis neid takistab vastavaid ametikohustusi täitmast, 5) kodanikud, kes oma alalise elukutse pärast sagedasti omavalitsuse asukohast eemal viibima peavad, 6) ametnikud ja teenijad keda nende alaline elukutse takistab valitud ametisse ilmuda, 7) valitud rahvasaadikud seaduseandlikus kogus, avalik-õigusliste, valitsusasutuste ja nõuandvate asutuste liikmed, 8) elukutselised sõjaväelased ja 9) isikud, kes vastavatesse omavalitsuste täidesaatvate organide ametisse valitud mitte selle valimisrühma poolt, kelle nimekirjas valitud kandideeris. Ja sarnane sunduslik ametite vastuvõtmine ei ole maksev ainuüksi isikute kohta, kes teatavas valimisnimekirjas kandideerivad, vaid kõikide isikute kohta, kellel omavalitsuse valimistel oma hääleõigus.

Trahviks ametikohustest äraütlemise eest asjaoludel, mis eelpool tähendatud 9 juhtumisel pole ettenähtud, on kõigepealt valimisõiguste kaotamine käesoleva omavalitsuse volituste kestvusel ja järgmisteks valimisteks, tähendab kuni 8 aastaks, sest Tšecho-Slovaakia omavalitsuse esituse kestvuse aeg on 4 aastat, peale selle veel rahatrahvi 20—500 kroonini ehk vangistust 24 tunnist kuni ühe kuuni.

Nagu siit juba selgub, on üks tähtsam Tšecho-Slovaakia omavalitsuse valimiseaduse ülesanne kasvatada kodanikke nende riiklike ja ühiskondlike kohustuste korralikuks täitmiseks. Tšecho-Slovaakia demokraatiline, kuid kindel parlamentaarne kord ei anna ainult kodanikkudele modernseid poliitilisi õigusi, vaid paneb nende peale ka sunduslikult suured kohustused.

Huvitust äratav ja meie seisukohalt mitmeti õpetlik on jälgida ka küsimust, kellele annab Tšecho-Slovaakia omavalitsuse seadus valimise õigused. Siin peab äärmärgkima, muidugi, kõigepealt seda, et seaduseandlike asutuste valimisõigused ulatavad ka omavalitsuste valijate peale ja teostatakse ühistel põhimõtetel. Kuid ühed kui teised valimiseadused teevad vahet aktiivsete ja passiivsete (valijate ja valita-

vate) valimisõiguste vahel.

Aktiivne valimisõigus on kõikidel Tšecho-Slovaakia kodanikkudel sugu peale vaatamata, kes valijate nimekirja kokkuseadmise ajaks 21 a. vanaks saanud ja vähemalt kolm kuud järgimööda ühes ja samas omavalitsuse piirkonnas elanud. Sõjas, sõjaväeteenistuses ja vangis mööda saadetud aeg arvatakse endise elamiskoha aja hulka. Üldiselt peab tähendama, et Tšecho-Slovaakias aktiivne valimisõigus suurema ulatusega on kui meil, mis sellest juba selgub, et valimise õigused ka nõrgamõistustulistel, nõdrameelsetel, vigastel ning pimedatel on. Ainult need nõrgamõistustulised ja nõdrameelsed kustutakse aktiivsete valijate nimekirjast maha, kes seaduslike jõusse astunud kohtu otsuse põhjal kohtu poolt sarnasteks tunnistatud, kuna pimedad ja vigased vastuvaidlemata korras hääletajate nimekirja ülesse võetakse. Omi valimisõiguseid kasutavad pimedad volinikkude kaudu, kelleks võib olla pimedaga ühes leibkonnas elav isik ehk keegi teine hääleõigusline kodanik, keda pime vabatahtlikult omale volinikuks kutsub. („Valimiseadus“ § 38). Kohtu poolt kuritegevuse ja seaduse vastaste ülesastumiste eest trahvitud isikud omavad valimisõigused: esimesed 3 aastat, teised üks aasta peale seadusliku karistuse kandmise lõppu.

Passiivne valimisõigus on piiratud teatud tsensusetega, millest kõige tähtsam vanaduse tsensus. Passiivset valimisõigust on lubatud kasutada neil hääleõiguslistel kodanikkudel, kes vähemalt 26 aastat vanad, ühes ja samas omavalitsuse piirkonnas vähemalt ühe aasta järgimööda elanud, valimise päevast tagasi arvates, ja oma valimisõigusi lõpulikult kaotanud ei ole, kus juures sõjas, sõjaväeteenistuses ja vangis möödasaadetud aeg endise elamiskoha kasuks arvatakse. Tähendab, omavalitsuse asjade juhtimist, olgu valitavas palgalises või auametis ehk komisjonis, usaldab Tšecho-Slovaakia omavalitsuse valimiseadus enam küpsematele ja kogunud isikutele.

Sundusliku valimisviisi juurde tagasi tulles ei puudu teatud huvi küsimuse kohta, kuivõrd elav on Tšecho-Slovaakias valimistest osavõtmine selle tõttu, et seal valimisõiguste kasutamine kohustatav. Läbitõotatud andmete puudusel on võimata selle küsimuse peale otsekohe vastata, eriti just omavalitsuste valimiste suhtes. Küll on aga teada, et seaduseandlike asutuste valimistel (neid on kaks: saadikute koda ja senat) ulatab valimistest mitteosavõtjate

arv kuni 10⁰/₀-ni valijate üldarvust. Viimastel 1923 a. omavalitsuse valimistel olla küll veel tähendatud protsent tõusnud. Miks ¹/₁₀ valijaid karistuse peale vaatamata omi kodaniku kohuseid ometigi ei täida, on raske seletada. Üldiselt peab aga oletama, et see on seletatav võrdlemisi väga keerulise valimise tehnikaga Tšcheho-Slovaakias, kuid valimiskasti juurde pääsemiseks peab valija sabas seistes vähemalt pool tundi ja veel rohkem aega kaotama. Et trahv valimistele mitteilmumise eest iseenesest väga kõrge ei ole — harilikult määratakse 5 krooni rahatrahvi — siis maksab kodanik selle kergema meelega, et aga tunni või kahetunni „ajarakamisest“ lahti saada.

Peatame nüüd kolmanda põhiküsimuse, s. o. omavalitsuse valimisviisi juures. Omavalitsuse valimised sünnivad Tšcheho-Slovaakias kahel viisil: 1) proportsionaalse põhimõtte ja 2) võrdleva (relatiivse) enamuse põhimõtte alusel. Kõikides omavalitsuste üksustes, kus üldine elanikkude arv kuni 700, toimetatakse valimisi võrdleva enamuse põhimõtte järele, see tähendab, et kui teatud omavalitsuse esituse valimistel küll mitu nimekirja üles seatakse, siis loetakse valituks ainult selle nimekirja kandidaadid, kes kõige rohkem hääli saanud, kuna kõik teised nimekirjad, saadud häälte arvu peale vaatamata, ilma esitusest jäävad. Toome näituse. Oletame, et üles oli seatud valimisteks 3 nimekirja: A, B ja D; hääli üldse äraantud 185. Kui näituseks, nimekiri A sai 80 häält, nimekiri B — 65 häält ja D — 40 häält, siis ei saa nimekirjad B ja D ühtegi esitust, kuna nimekiri A kõik kohad omale saab.

Kõik omavalitsuste valimised, kus elanikkude arv üle seitsmesaja, toimetatakse proportsionaalse põhimõtte järele. Et see valimisviis meie Riigikogu kui ka omavalitsuse valimistel maksev, siis oleks üleliigne sisuliselt tema juures peatada, sest et see kõigile tuttav ja selge on. Mis puutub nüüd omavalitsuste esituskogude liikmete arvu, siis ei ole need võrdlemisi meie omavalitsuste liikmete arvuga, mitte väga suured, nagu allpool antud tabelist selgub:

Omav. üksused kuni	200 elan. valivad	9 esitusl.
" " "	500 " "	12 "
" " "	1000 " "	15 "
" " "	1.500 " "	18 "
" " "	2.000 " "	24 "
" " "	5.000 " "	30 "
" " "	20.000 " "	36 "
" " "	50.000 " "	42 "

" " " 100.000 " " 48 "
 " " " üle 100.000 " " 60 "
 Tšcheho-Slovaakia pealinn Praaga, kus 1921 a. rahvalugemise andmete järele elas 676.000 inimest, valib 100 liikmelise esituse, kuna meie pealinn — Tallinn, umbes 130.000 elaniku arvu juures omale 101 volinikku valib. Omavalitsuste esituste täidesaatvad organid — maakonna, linna, alevi ja valla valitsused — seisavad koos kindlast arvust isikutest, mis seaduses ettenähtud, nimelt ¹/₃ esitus liikmete üldarvust, kuhu kuulub ka täidesaatva organi esimees ja tema abi (ehk abid, keda kuni 2 võib olla). Komisjonide ja nende liikmete arvu määrab kindlaks esituskogu ise, kuna seadus aga üksiku komisjoni liigete maksimaalse arvu kindlaks määrab, mis ei või tõusta üle poole tervest omavalitsuse esituskogu liigete arvust.

Valimisnimekirjade kokkuseadmisel valitseb täieline vabadus. Kandidaatide ülesseadmist valimisteks võivad toimetada mitte ükski organiseeritud poliitilised rühmad, vaid ka majanduslised ja kutseorganisatsioonid ning mitmesugused koondused, mis eraldi omavalitsuse valimisteks ellu kutsutud. Nimekirjad peavad hiljemalt neljateistkümmendal päeval enne valimispäeva vastava omavalitsuse täidesaatva organile sisseantud saama, kus juures iga nimekiri vastavalt järgmise arvu soovitusallkirjadega peab varustatud olema:

Omav. üks kuni 1.000 elan. vähemalt 10 valija allk.
" " " 2.000 " " 20 " "
" " " 5.000 " " 30 " "
" " " üle 5.000 " " 50 " "
" " " 20.000 " " 100 " „jne.

Alati peab aga soovijate allkirjade arv vähemalt nii suur olema, kui palju nimekirja kandidaate ülesse võetud.

Praagas on soovitajate allkirjade arv ettenähtud vähemalt 500, tähendab erand teistest ja 5 korda rohkem kui kandidaatide arv. Peale harilikku valimisnimekirjade näeb Tšcheho-Slovaakia omavalitsuste valimisseadus ette ka n. n. erakorralisi nimekirju.

Erakorralised valimisnimekirjad on sarnased, kus valimisteks ainult üks ainsam nimekiri ülesseatakse ehk kus mitme nimekirjade poolt ainult nii palju kandidaate, esitatakse, et nende üldarv kokku ei ulata üle omavalitsuse esituskogu liikmete arvu. Eelpool nimetatud erakorraliste nimekirjade juures ei toimetata üldse valimisi, vaid valimiskomisjon tunnistab kõik esitatud kandidaadid valituks, kuna nimekirjade paljundamine otstarbetuks muutub. Valimisi toimetatakse lühikese aja jooksul,

nimelt ühel päeval — pühapäeval. Valimiste alguse määrab seadus kindlaks hommiku kell 8, kuna lõpetamise küsimus omavalitsuste järelevalve asutuse otsustada on.

Tähelepanemise väärt on ka valimisi takistatavate nähtuste ja segaduste sünnitajate asjaolude kõrvaldamine valimiste puhul. Siin on kõigepealt tegemist alkoholi müügi keeluga. Juba valimiste eelpäeval (laupäeval) ja valimispäeval on keelatud igasugune alkoholiste jookide müük. See keeld on maksev niihästi avalikkude kui ka alkoholimüügi kohtade suhtes. Valimiskohte on püütud valijatele võimalikult kättesaadavaks teha, kus juures iga tuhande valija kohta üks valimisruum on ettenähtud. Valimispäeval ilmsiks tulnud segaduste puhul võib valimiskomisjon valimisi katkestada, valimisaega oma heakskiandega pikendada ehk koguniste järgmise päeva peale edasilükata. Viimane võimalus on lubatav ainult sel juhtumisel kui määratud päeval väiksem osa valijaid omi kohuseid sai täita. Valimissedelite maksvuseta tunnistamine ei ole ka mitte koormavate peensustega ettevõtetud. Antud hääled tunnustatakse maksvuseta: 1) kui hääletamissedelid omavalitsuse poolt väljaantud sedelitega trükki, paberi kui ka vormi poolest kokku ei lähe, 2) kui ühe ümbriku sisse mahutatud rohkem kui üks sedel, millest igaüks eri nimekirja sisaldab, 3) kui hääle maksvuseta tunnustatud nimekirja poolt antud. Selle juures on aga maksvad valimissedelid, millel üksikud kandidaatide nimed mahakustutatud ehk muudetud.

Lõpuks ei saa nimetamata jätta seda huvitavat ja iseenesest otstarbekohast Tšecho-Slovaakia omavalitsuse valimisseaduse ettenägelikust, et tema täidesaatvate organide valimispühul absoluutset hääleenamust ei nõua, tähendab on jäetud või-

malus sel puhul teist korda täidesaatvate organide valimisi edasi toimetada, kui ülesseatud kandidaadid ka vähem kui pooled esituskogu häältest oma peale koondivad. Ainult täidesaatva organi esimees peab saama valitud absoluutse hääleenamusega ja siiski ainult seal, kus valimised proportsionaalse põhimõtte järele läbiviidud, kuna teised liikmed vähema arvu häälte juures valitud võivad saada. Nendes omavalitsuste esituskogudes, kus võrdlev hääleenamuse põhimõtte aluseks võetud, toimetatakse esituskogude täidesaatvate organide valimisi alguses absoluutse hääleenamuse kättesaamise sihis. Ei lähe see mitte korda, siis korraldatakse ümbervalimised, kus juures juhataja kohale kaks kandidaati nende hulgast ülesseatakse, kes esimesel valimisringil kõige rohkem hääli said. Teistkordsel valimistel tunnustatakse see kandidaat valituks, kes rohkem hääli sai, kuna hääle arv ei tarvitse sugugi absoluutne olla tervest koosolijate hääle arvu.

Sarnased on Tšecho-Slovaakia vabariigi 77 paragraafilise omavalitsuse valimisseaduse põhimõtted. Riik, mille ajalugu langeb oma algusega ühte meie iseseisvuse saamisega, on suutnud väljatöötada kõikide teiste seadusandliste tööde kõrval omavalitsuse valimisseaduse, on seda teostanud, muutnud ning täiendanud. Kõigi selle juures ei ole püütud ka liiga modern olla, vaid on kaine silmaga ja riikliku arusaamisega hinnatud neid aluseid, mis on saanud käesolevale seadusele põhjanevaiks. Ka meie omavalitsused ootavad aastate kaupa oma, Eesti kohast, omavalitsuse seadust. Loodame, et mõned eelpool toodud juhtmõtted kasuliku näpunäitena kaasa aitavad sellele, et meie uus omavalitsuse seadus vähem teoreetiline ja rohkem elule kohane saab olema. — is.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Madalad preemiad. — Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

==== Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. ====

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.